

Vergaderjaar 2018–2019

35 095 X

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2018 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2018 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X).

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Defensie,
A.Th.B. Bijleveld-Schouten

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. Leeswijzer

De voorliggende suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de eerste suppletoire begroting van hoofdstuk X van de begroting van het Rijk.

In hoofdstuk 2 wordt het voorstel van wet gepresenteerd met daarin de cijfermatige aansluiting ten opzichte van de eerste suppletoire begroting. Vervolgens worden in paragraaf 2.1 de belangrijkste begrotingswijzigingen op de begroting van het Ministerie van Defensie gepresenteerd.

Aansluitend wordt in paragrafen 2.2 en 2.3 inzicht gegeven in de begrotingsmutaties op artikelniveau voor de beleidsartikelen en de niet-beleidsartikelen. Per artikel is in deze paragraaf een tabel opgenomen met daarin de budgettaire gevolgen van beleid. De budgettaire gevolgen worden in de tabellen cijfermatig gepresenteerd en in aansluiting op de tabel toegelicht. De mutaties groter of gelijk aan onderstaande staffel worden op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

De opgenomen toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien er sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat er verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

2. Het beleid

2.1 Voorstel van wet

Met het onderhavige wetsvoorstel wordt voorgesteld de uitgavenbegroting 2018 van het Ministerie van Defensie (X) ten opzichte van de 1^e suppletoire begroting met een bedrag van € 1.200,7 miljoen te verlagen. Voor het begrotingsbedrag van de ontvangsten 2018 wordt voorgesteld dit met € 88,7 miljoen te verhogen. Dit leidt voor het Ministerie van Defensie tot een uitgavenbudget van € 9.500,3 miljoen en een ontvangstenbudget van € 610,5 miljoen. De begroting voor de in 2018 aan te gane verplichtingen stijgt met € 955,5 miljoen tot € 11.882,2 miljoen. De cijfermatige aansluiting op de 1^e suppletoire begroting 2018 is als volgt:

Uitgaven (in duizend euro)

Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	€ 10.701.015
Wijzigingen 2 ^e suppletoire begroting 2018	- € 1.200.685
Stand begroting Defensie (X) in de Najaarsnota 2018	€ 9.500.330

Ontvangsten (in duizend euro)

Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	€ 521.742
Wijzigingen 2 ^e suppletoire begroting 2018	€ 88.717
Stand begroting Defensie (X) in de Najaarsnota 2018	€ 610.459

2.2 Algemeen

Realiseren betaalnorm

De rijksbrede streefwaarde van 95% voor het binnen 30 dagen aan leveranciers betalen van facturen wordt door Defensie in 2018 niet gehaald. Naar verwachting zal het percentage berekend over het gehele jaar 2018 uitkomen rond de 85%. Hieraan ligt een aantal oorzaken ten grondslag. Allereerst heeft de verhuizing van het Financieel Service Centrum (FSC) van Eyselshoven naar Utrecht in februari 2018 geleid tot een tekort aan personeel (11 vacatures op een personeelsbestand van 45). Daarnaast zijn problemen ontstaan in het ketenproces rond de automatische factuurcontrole in het administratiesysteem. Inmiddels zijn maatregelen genomen, waardoor in 2019 het betaalde bedrag naar verwachting weer op norm kan worden gebracht.

2.3 Belangrijkste begrotingswijzigingen

De belangrijkste mutaties (uitgaven en ontvangsten groter of gelijk aan € 20 miljoen en de kader verhogende of verlagende mutaties) worden in onderstaande tabellen weergegeven en daarna toegelicht. Voor een gedetailleerdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de artikelen.

Overzicht uitgavenmutaties

Uitgavenoverzicht (bedragen x € 1.000)

	Artikel- nummer	Uitgaven
Vastgestelde begroting 2018		9.453.631
Mutaties 1 ^e suppletoire begroting 2018		1.247.384
Stand 1^e suppletoire begroting 2018		10.701.015
Belangrijkste suppletoire mutaties		
1. Kasschuif investeringen	6	- 1.200.000
2. Personele uitgaven	3, 5, 10	- 94.720
3. Inlopen logistieke schuld marinebedrijf	2	28.300
4. IT uitgaven DMO	7	86.503
5. Aflossing deel financieringsarrangement ABP	10, 12	100.000
	3, 5, 6, 7, 8,	
6. Interdepartementale budgetoverhevelingen	10, 12	- 1.567
7. Gereedstelling DMO	7	- 34.600
8. Loon- en prijsbijstelling	12	- 77.670
Overige mutaties		- 6.931
Stand 2^e suppletoire begroting 2018		9.500.330

Toelichting

1. Kasschuif investeringen

Het bedrag van € 1,2 miljard is in de ontwerpbegroting 2019 doorgeschoven naar 2020 en 2021 zodat de investeringsplanning aansluit bij het beschikbare budget. Dit bedrag bestaat voor ongeveer de helft uit

intensiveringen uit het regeerakkoord en voor de helft uit reeds bij de begroting 2018 beschikbaar investeringsbudget. Zoals ook in de Defensienota en de begroting is aangegeven is het – vanwege het karakter van de investeringen (doorlooptijden kunnen oplopen tot tien jaar voor defensieproducten) – niet mogelijk om de intensiveringen uit het Regeerakkoord op korte termijn te realiseren. Bij het reeds beschikbare investeringsbudget is sprake van een groot aantal bijstellingen op ruim 200 projecten die nu in uitvoering zijn. Deze bijstellingen komen onder andere door de lange doorlooptijden van aanbestedingsprocedures en vertraging in aflevering/facturatie van projecten. In alle gevallen gaat het om verschuivingen; de middelen blijven nodig.

2. Personele uitgaven

Bij artikel 3 Taakuitvoering Landstrijdkrachten (€ 48,7 miljoen) en artikel 5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee (€ 15,0 miljoen) wordt minder uitgegeven aan salarissen door ondervulling in het personeelsbestand. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door externe inhuur (€ 15,3 miljoen). Ook worden personele uitgaven (exclusief Aflossing deel financieringsarrangement ABP) van artikel 10 Centraal apparaat per saldo met € 45,2 miljoen neerwaarts bijgesteld. Dit bestaat grotendeels uit een verlaging van het budget voor uitkeringen met € 35,1 miljoen. De verlaging wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere instroom en hogere uitstroom van het Sociaal Beleidskader dan geraamd (€ 18,3 miljoen), een beperkter gebruik van de stimuleringsmaatregel voor vertrek bedoeld voor militairen in FPS fase 3 (€ 6,8 miljoen) en een lager dan geraamde instroom in de UKW (€ 5,2 miljoen).

3. Inlopen logistieke schuld Marinebedrijf

Er heeft een herschikking plaatsgevonden van € 28,3 miljoen vanuit artikel 12 Nominaal en onvoorzien naar artikel 2 CZSK om de logistieke achterstanden bij het Marinebedrijf in te lopen.

4. IT uitgaven DMO

De uitgaven voor IT stijgen met € 86,5 miljoen. Op 31 december 2018 zal het agentschap OPS worden opgeheven en overgaan van het baten-lasten naar het kas-verplichtingenstelsel. Hieruit komen voor 2018 incidentele meeruitgaven van € 30 miljoen voort. Het betreft vooral contractverlengingen, waarvan de uitgaven door het agentschap maandelijks over de jaren 2018 en 2019 zouden worden doorbelast, maar die nu rechtstreeks in 2018 vanuit de Defensiebegroting worden betaald. Een voorbeeld hiervan is de verlenging van een aantal softwarelicenties. Verder zijn de uitgaven met € 10 miljoen verhoogd ten behoeve van de vervanging van verouderde *end user devices* (beeldschermen, laptops). Ten slotte € 14,5 miljoen ingezet om het, in de ontwerpbegroting 2018 voorziene tekort op het budget voor informatievoorziening, op te lossen.

5. Aflossing deel financieringsarrangement ABP

Het betreft de aflossing van € 100 miljoen van het financieringsarrangement van in totaal ongeveer € 159 miljoen voor de overgang van het omslagstelsel naar het kapitaaldeckingsstelsel van de pensioenen van militairen. Het financieringsarrangement stamt uit 1998 en was een oplossing voor het financieringstekort dat het gevolg was van het toetreden van beroepsmilitairen in de pensioenregeling van ABP. Voor het arrangement was een looptijd tot 2024 voorzien. Echter, het eerder beëindigen van het arrangement is wenselijk voor zowel Defensie als het ABP. De uitvoering van het arrangement is complex en wijkt af van

reguliere processen van het ABP. Met het in 2018 aflossen van een groot deel van het arrangement komt het vervroegd beëindigen een stap dichterbij.

6. Interdepartementale budgetoverhevelingen

Overzicht interdepartementale budgetoverhevelingen (bedragen x € 1.000)

Toelichting	Omschrijving	Artikel	2018
6.a.	Bijdrage aan OCW voor cybersecurity onderzoek bij de NWO	10	- 250
6.b.	Bijdrage aan BZK voor de dienst AIVD	6, 10	- 3.300
6.c.	Bijdrage door JenV voor extra Cybergelden tbv incidentrespons	6	600
6.d.	Bijdrage door JenV voor versterking digitale opsporing	5	200
6.e.	Bijdrage door JenV voor bijstandsvergoeding HRB 2e halfjaar 2018	5	1.500
6.f.	Bijdrage aan Financien voor loonkosten trainees	3, 5, 7, 8, 10	- 221
6.g.	Bijdrage aan lenW voor detachering ANVS	10	- 52
6.h.	Bijdrage aan EZ voor detachering toezicht-houder veiligheid	10	- 34
6.i.	Bijdrage aan BZK voor de dienst AIVD	6	- 250
6.j.	Bijdrage door BZK inzake onderuitputting GDI	6	279
6.k.	Bijdrage door JenV voor versneld opzetten Intel Sharding Platform	6	300
6.l.	Bijdrage door JenV voor Intensivering technologieprojecten op gebied cyber bij TNO	6	1.000
6.m.	Bijdrage aan BZK voor de dienst AIVD	7	- 711
6.n.	Bijdrage aan BZK voor de dienst AIVD	10	- 269
6.o.	Bijdrage aan JenV tbv internationaal bestendig maken asiel/ beschermingsprocedure	12	- 50
6.p.	Bijdrage aan BZK herstell premie Pensioenfonds Caribisch Nederland	12	- 317
6.q.	Bijdrage aan BZK tbv verrekening SSO-CN (RCN)	12	8
Stand 2° suppletoire begroting 2018			- 1.567

7. Gereedstelling DMO

Het budget voor gereedstelling wordt per saldo met € 34,6 miljoen neerwaarts bijgesteld. Dit wordt voornamelijk verklaard door een meevaller in het brandstofverbruik en door de gunstige ontwikkeling van de olieprijs.

8. Loon- en prijsbijstelling

Vanuit het artikel Nominaal en onvoorzien is het restant aan loon- en prijsbijstelling uitgedeeld aan de verschillende onderdelen.

Overzicht ontvangstenmutaties

Ontvangstenoverzicht (bedragen x € 1.000)

	Artikel-nummer	Ontvangsten
Vastgestelde begroting 2018		426.415
Mutaties 1° suppletoire begroting 2018		95.327
Stand 1° suppletoire begroting 2018		521.742
Belangrijkste suppletoire mutatie		
1. Aflossing deel financieringsarrangement ABP	10	110.527

	Artikel- nummer	Ontvangsten
Overige mutaties		- 21.810
Stand 2^e suppletoire begroting 2018		610.459

Toelichting

1. Aflossing deel financieringsarrangement ABP

Door de extra storting ad. € 100 miljoen van Defensie aan het ABP is het ABP in staat om vijf leningen vervroegd aan de Staat af te lossen voor een bedrag van € 110,5 miljoen. Het ABP had dit geld, via Defensie, geleend ter dekking van (tijdelijke) dubbele lasten die gemoeid gaan met de overgang van het omslagstelsel voor militaire pensioenen naar het kapitaaldeckingsstelsel. De terugbetaling van het ABP is niet-relevant begrotingsgeld en wordt, via Defensie, teruggegeven aan het Ministerie van Financiën.

2.4 De beleidsartikelen

Artikel 1 Inzet

Artikel 1 Inzet (bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	308.090	251.184	50	4.049	255.283
Uitgaven	335.839	278.933	50	4.049	283.032
Waarvan juridisch verplicht		39%			67%
Programma uitgaven	335.839	278.933	50	4.049	283.032
Opdracht Inzet	335.839	278.933			283.032
- Crisisbeheersingsoperaties / Verdeelartikel BIV (HGIS)	332.682	267.933		7.692	275.625
- Financiering nationale inzet krijgsmacht	3.157	3.157	50		3.207
- Overige inzet		7.843		- 3.643	4.200
Programma ontvangsten	26.707	26.707		7.300	34.007
- Crisisbeheersingsoperaties (HGIS)	26.707	21.407		10.600	32.007
- Overige inzet		5.300		- 3.300	2.000

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

De uitgaven en ontvangsten worden per saldo respectievelijk met € 4,1 miljoen en € 7,3 miljoen naar boven bijgesteld. Dit komt voornamelijk door meerontvangsten van de VN van € 10,6 miljoen en minder gebruik dan verwacht van de *Vessel Protection Detachments* (VPD's) die kwetsbare scheepvaart voor de Afrikaanse noordoostkust helpt beschermen tegen piraterij.

Verder is de verwachting dat de vrije ruimte binnen het budget voor Crisisbeheersingsoperaties (het Budget Internationale Veiligheid: BIV) dit jaar uitkomt op ongeveer € 50 miljoen. Dit zal bij de Slotwet worden verwerkt ten behoeve van de besluitvorming in het voorjaar over de eindejaarsmarge binnen de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS). Indien het kabinet daartoe besluit, zal dit bedrag weer

beschikbaar zijn voor (de verlenging of intensivering van) inzet van de Nederlandse krijgsmacht.

Artikel 2 Taakuitvoering Zeestrijdkrachten

Artikel 2 Taakuitvoering Zeestrijdkrachten (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1° suppletoire begroting 2018	Mutaties 2° suppletoire begroting 2018		Stand 2° suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2° suppletoire begroting	
Verplichtingen	788.194	843.117	32.829	- 15.992	859.954
Uitgaven	788.194	843.117	32.829	- 15.992	859.954
Waarvan juridisch verplicht		91%			102%
Programma uitgaven	150.755	181.655	31.218	- 4.964	207.909
Opdracht Gereedstelling en instandhouding Commando ZSK	150.755	181.655	31.218	- 4.964	207.909
- Gereedstelling	26.624	37.408	595	- 5.251	32.752
- waarvan bijdrage aan SSO Paresto					
- waarvan bijdrage aan Agentschap RWS	12.891	12.891			12.891
- Instandhouding	124.131	144.247	30.623	287	175.157
Apparaatsuitgaven	637.439	661.462	1.611	- 11.028	652.045
Personele uitgaven	565.937	590.885	167	- 3.635	587.417
- waarvan eigen personeel	565.179	588.127	167	- 8.548	579.746
- waarvan externe inhuur	758	2.758		4.913	7.671
Materiële uitgaven	71.502	70.577	1.444	- 7.392	64.629
- waarvan IT	3.418	3.418		- 2.127	1.291
- waarvan huisvesting en infra	5.288	5.288		1.380	6.668
- waarvan overige exploitatie	62.037	61.112	1.444	- 6.645	55.911
- waarvan bijdrage aan SSO Paresto		759			759
Apparaatsontvangsten	21.758	21.725			21.725

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Programma-uitgaven

Het budget voor instandhouding stijgt per saldo met € 30,9 miljoen, voornamelijk als gevolg van herschikkingen binnen Defensie om logistieke achterstanden bij het Marinebedrijf in te lopen (€ 28,3 miljoen). Verder is er budget voor de Kustwacht Nederland (€ 4,5 miljoen) herschikt naar instandhouding vanuit gereedstelling.

Apparaatsuitgaven

Het budget voor salarissen eigen personeel is per saldo verlaagd met € 8,4 miljoen door de lagere personele vulling (87,6%), wat deels wordt aangewend voor verhoging van het budget personele inhuur (€ 4,9 miljoen). Het budget materiële uitgaven is per saldo verlaagd met € 5,9 miljoen, voornamelijk als gevolg van capaciteitsgebrek in de verwervingsketen waardoor de doorlooptijden langer zijn (€ 4,0 miljoen). Verder zijn er middelen van CZSK naar DMO herschikt voor het aanschaffen van trainingsmiddelen (€ 1,8 miljoen).

Artikel 3 Taakuitvoering Landstrijdkrachten

Artikel 3 Taakuitvoering Landstrijdkrachten (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	1.321.608	1.370.354	1.112	- 46.782	1.324.684
Uitgaven	1.321.608	1.370.354	1.112	- 46.782	1.324.684
Waarvan juridisch verplicht		95%			103%
Programma uitgaven	211.775	214.168	22.431	- 27.241	209.358
Opdracht Gereedstelling en instandhouding Commando LAS	211.775	214.168	22.431	- 27.241	209.358
- Gereedstelling	66.477	63.849	- 3.471	- 3.717	56.661
- waarvan bijdrage aan SSO Paresto					
- Instandhouding	145.298	150.319	25.902	- 23.524	152.697
Apparaatsuitgaven	1.109.833	1.156.186	- 21.319	- 19.541	1.115.326
Personele uitgaven	991.851	1.024.709	- 31.106	- 17.588	976.015
- waarvan eigen personeel	990.242	1.017.315	- 31.106	- 18.644	967.565
- waarvan externe inhuur	1.609	7.394		1.056	8.450
Materiële uitgaven	117.982	131.477	9.787	- 1.953	139.311
- waarvan overige exploitatie	115.233	128.728	9.787	- 1.953	136.562
- waarvan bijdrage aan SSO Paresto	2.749	2.749			2.749
Apparaatsontvangsten	10.546	6.489			6.489

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Programma-uitgaven

In het voorjaar zijn vrijvallende middelen uit salarissen ingezet ten behoeve van instandhouding (dit is verwerkt bij Miljoenennota). Door vertragingen in de verwervingsketen zijn deze middelen echter niet tot realisatie gekomen.

Apparaatsuitgaven

Het budget voor salarissen is per saldo neerwaarts bijgesteld met € 48,7 miljoen, vooral als gevolg van de lage personele vulling (83,9%).

Artikel 4 Taakuitvoering Luchstrijdkrachten

Artikel 4 Taakuitvoering Luchstrijdkrachten (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	721.770	765.415	4.893	- 7.710	762.598
Uitgaven	721.770	765.415	4.893	- 7.710	762.598
Waarvan juridisch verplicht		94%			107%
Programma uitgaven	210.284	238.359	- 656	- 13.481	224.222
Opdracht Gereedstelling en instandhouding Commando LSK	210.284	238.359	- 656	- 13.481	224.222
- Gereedstelling	18.471	24.830	- 3.666	- 1.400	19.764
- waarvan bijdrage aan SSO Paresto					
- Instandhouding	191.813	213.529	3.010	- 12.081	204.458
Apparaatsuitgaven	511.486	527.056	5.549	5.771	538.376
Personele uitgaven	411.403	432.389	- 49	4.859	437.199

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
– waarvan eigen personeel	411.403	430.724	– 49	365	431.040
– waarvan externe inhuur	0	1.665		4.494	6.159
Materiële uitgaven	100.083	94.667	5.598	912	101.177
– waarvan overige exploitatie	96.792	91.376	5.598	912	97.886
– waarvan bijdrage aan SSO Paresto	3.291	3.291			3.291
Apparaatsontvangsten	12.066	12.055		7.500	19.555

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Programma-uitgaven

Het budget voor gereedstelling is per saldo met € 5,1 miljoen naar beneden bijgesteld, met name als gevolg van de effecten van lagere personele vulling (89,1%) op het oefenprogramma. Het budget voor instandhouding is per saldo met € 9,1 miljoen naar beneden bijgesteld, voornamelijk als gevolg van vertragingen in de verwervingsketen.

Apparaatsuitgaven

Het budget voor overige exploitatie is per saldo met € 6,5 miljoen naar boven bijgesteld, vooral als gevolg van de doorwerking van een incidentele ontvangst (zie ook ontvangsten).

Apparaatsontvangsten

Het budget voor ontvangsten is met € 7,5 miljoen naar boven bijgesteld, vooral als gevolg van een incidentele en onverwachte meerontvangst vanuit de militaire samenwerking met de VS. Het betreft een contract waarbij vliegeropleidingen goedkoper zijn uitgevallen.

Artikel 5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee

Artikel 5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	361.774	399.091	583	5.548	405.222
Uitgaven	361.774	399.091	583	5.548	405.222
Waarvan juridisch verplicht		97%			101%
Programma uitgaven	6.490	5.821	103	– 800	5.124
Opdracht Inzet KMAR	6.490	5.821			5.124
– Gereedstelling	6.490	5.821	103	– 805	5.119
– Instandhouding				5	5
Apparaatsuitgaven	355.284	393.270	480	6.348	400.098
Personele uitgaven	328.815	362.127	8	– 798	361.337
– waarvan eigen personeel	324.315	357.921	8	– 15.017	342.912
– waarvan externe inhuur	4.500	4.206		14.219	18.425
Materiële uitgaven	26.469	31.143	472	7.140	38.755
– waarvan overige exploitatie	24.577	29.251	472	7.140	36.863
– waarvan bijdrage aan SSO Paresto	1.892	1.892			1.892
Apparaatsontvangsten	4.608	4.597		9.990	14.587

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Apparaatsuitgaven

De vrijval van middelen voor salarissen eigen personeel als gevolg van lagere personele vulling (85,7%) is ingezet voor incidentele externe inhuur. Het betreft bijvoorbeeld incidentele inhuur via de Dienst Justitiële Inrichtingen. Het budget overige exploitatie is per saldo naar boven bijgesteld met € 7,5 miljoen, vooral als gevolg van meeruitgaven ten behoeve van de beveiligingstaak van De Nederlandsche Bank (€ 3,1 miljoen) en meeruitgaven voor kleine ICT projecten ter ondersteuning van Informatiegestuurd Optreden van de Marechaussee (€ 4,7 miljoen).

Apparaatsontvangsten

Het budget voor ontvangsten is naar boven bijgesteld met € 10,0 miljoen, vooral als gevolg van compensatie vanuit De Nederlandsche Bank voor beveiligingstaken, extra ontvangsten voor het tijdelijk tewerkstellen van KMar personeel bij de AIVD en een vergoeding van J&V voor het geven van politietrainingen.

Artikel 6 Investerings Krijgsmacht

Artikel 6 Investerings Krijgsmacht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1° suppletoire begroting 2018	Mutaties 2° suppletoire begroting 2018		Stand 2° suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2° suppletoire begroting	
Verplichtingen	2.353.724	3.218.765	1.007.965	- 42.394	4.184.336
Opdracht Voorzien in nieuw materieel	1.832.569	2.397.538	995.690	- 44.511	3.348.717
Opdracht Voorzien in infrastructuur	212.408	317.511	4.064	- 700	320.875
Opdracht Voorzien in ICT	216.880	364.989	3.309	1.917	370.215
Bekostiging Wetenschappelijk onderzoek	63.190	71.148	964	900	73.012
Bijdrage aan de NAVO	28.677	27.579	438		28.017
Reserve valutaschommelingen	0	40.000	3.500		43.500
Uitgaven	2.100.286	2.965.327	- 1.148.230	- 42.394	1.774.703
Waarvan juridisch verplicht		53%			123%
Programma uitgaven	2.100.286	2.965.327	- 1.148.230	- 42.394	1.774.703
Opdracht Voorzien in nieuw materieel	1.539.712	2.104.681	- 1.160.505	198.989	1.143.165
Opdracht Voorzien in infrastructuur	251.827	356.930	4.064	- 100.700	260.294
Opdracht Voorzien in IT	216.880	364.989	3.309	- 98.083	270.215
Bekostiging Wetenschappelijk onderzoek	63.190	71.148	964	900	73.012
Bijdrage aan de NAVO	28.677	27.579	438		28.017
Reserve valutaschommelingen		40.000	3.500	- 43.500	
Programma ontvangsten	188.526	234.241		- 35.900	198.341
Verkoopopbrengsten groot materieel (strategisch)	121.686	151.686		- 22.000	129.686
Overige ontvangsten materieel	40.200	55.200		- 39.200	16.000
Verkoopopbrengsten infrastructuur (strategisch)	15.050	15.050		21.200	36.250
Overige ontvangsten infrastructuur	9.720	9.720			9.720
Overige ontvangsten IT, WOO en NAVO	1.870	2.585		4.100	6.685

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Programma-uitgaven

Het budget voor programma uitgaven wordt verlaagd met € 1.190,6 miljoen, vooruitlopend op verwachte onderrealisatie in 2018. Dit bedrag bestaat voor ongeveer de helft uit intensiveringen uit het regeerakkoord

en voor de helft uit reeds beschikbaar investeringsbudget 2018. Zoals ook in de Defensienota en de begroting is aangegeven is het – vanwege het karakter van de investeringen (doorlooptijden kunnen oplopen tot tien jaar voor defensieproducten) – niet mogelijk om de intensiveringen uit het regeerakkoord op korte termijn te realiseren. De volgende intensiveringen uit het regeerakkoord worden doorgeschoven: € 475 miljoen van de middelen bestemd voor investeringen in de modernisering van de krijgsmacht, € 82 miljoen van de middelen bestemd voor de versterking van de ondersteuning van de krijgsmacht en € 11 miljoen van de middelen bestemd voor de uitbreiding van slagkracht, cyber en werkgeverschap. In totaal betreft dit € 568 miljoen. Onderdeel hiervan is een bedrag van € 96,6 miljoen aan investeringen bestemd voor de Opdracht Voorzien in Infrastructuur.

De verwachte onderrealisatie van eerder geplande investeringen betreft € 415 miljoen op nieuw materieel. Het betreft bijstellingen op een groot aantal projecten die nu in uitvoering zijn. Deze bijstellingen komen onder andere door de lange doorlooptijden van aanbestedingsprocedures en vertraging in aflevering/facturatie van projecten. Voorbeelden van bijstellingen op grote projecten zijn een bijstelling van € 83 miljoen op de vervanging en modernisering van de Chinook als gevolg van een gewijzigd betaalschema en een bijstelling van € 30 miljoen binnen het project Munitie BKI (Beleidskader Inzetvoorraden) als gevolg van de verschuiving van een aantal leveringen naar 2019. In alle gevallen gaat het om verschuivingen; het doorgeschoven investeringsbudget zal in 2018 nog niet besteed worden maar wel hard nodig zijn voor de (toekomstige) verplichtingen, want al het investeringsbudget is belegd.

Programma-ontvangsten

De programma-ontvangsten dalen per saldo met € 35,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat in de recent goedgekeurde herijking van de businesscase over civiele dienstauto's het ontvangstenbudget voor inruil van dienstvoertuigen neerwaarts is bijgesteld met € 59,2 miljoen en de verkoopopbrengsten voor groot materieel dalen met € 2 miljoen. Uit doelmatigheidsoverwegingen is besloten om de dienstpersonenauto's van Defensie elke twee jaar in plaats van elke vier jaar te vervangen. Hierdoor worden oplopende exploitatie-uitgaven vanwege de ouderdom van de voertuigen vermeden. Daarnaast zijn er meeropbrengsten van € 21,2 miljoen als gevolg van de aantrekkende vastgoedmarkt, wat resulteert in hogere verkoopopbrengsten voor diverse locaties waaronder het complex Binckhorsthof (Den Haag), en extra NAVO-ontvangsten € 4,1 miljoen.

Artikel 7 Ondersteuning Krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie

Artikel 7 Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	860.247	856.641	20.476	29.996	907.113
Uitgaven	860.247	856.641	20.476	29.996	907.113
Waarvan juridisch verplicht		72%			106%
Programma uitgaven	379.730	363.775	6.214	- 44.112	325.877
Opdracht Logistieke ondersteuning	379.730	363.775	6.214	- 44.112	325.877
– Gereedstelling	280.417	265.319	4.536	- 39.177	230.678
– Instandhouding	99.313	98.456	1.678	- 4.935	95.199

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Apparaatsuitgaven	480.517	492.866	14.262	74.108	581.236
Personele uitgaven	191.669	206.276	- 127	9.710	215.859
– waarvan eigen personeel	178.669	188.776	- 127	4.419	193.068
– waarvan externe inhuur	13.000	17.500		5.291	22.791
Materiële uitgaven	288.848	286.590	14.389	64.398	365.377
– waarvan IT; bijdrage aan SSO DMO/OPS	185.155	169.229			169.229
– waarvan IT; Overig	49.107	49.107	12.857	73.646	135.610
– waarvan overige exploitatie	53.636	67.304	1.532	- 9.247	59.589
– waarvan overige exploitatie; bijdrage aan SSO Paresto	950	950			950
Apparaatsontvangsten	43.409	51.640		- 10.700	40.940

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Programma-uitgaven

Het budget voor gereedstelling wordt per saldo met € 34,6 miljoen neerwaarts bijgesteld. Dit wordt voornamelijk verklaard door minder brandstofverbruik als gevolg van minder oefeningen (door ondervulling) en door de gunstige ontwikkeling van de olieprijs.

Apparaatsuitgaven

Het budget voor personele uitgaven stijgt met € 9,6 miljoen. Door de ondervulling van de bestaande organisatie is vervangende inhuur nodig. Hierdoor stijgen de uitgaven met € 5,3 miljoen. Verder zijn als gevolg van de verhuizing van DMO naar Utrecht de uitgaven voor woon-werkverkeer met € 1,0 miljoen gestegen. Ten slotte loopt de vulling van de nieuwe functies als gevolg van de uitbreiding met de middelen uit hoofde van het regeerakkoord iets voor op de verwachting, waardoor de uitgaven hiervoor in 2018 € 2,0 miljoen hoger zijn dan begroot.

De uitgaven voor IT stijgen met € 86,5 miljoen. Op 31 december 2018 zal het agentschap OPS worden opgeheven en overgaan van het baten-lasten naar het kas-verplichtingenstelsel. Hieruit komen voor 2018 incidentele meeruitgaven van € 30 miljoen voort. Het betreft vooral contractverlengingen, waarvan de uitgaven door het agentschap maandelijks over de jaren 2018 en 2019 zouden worden doorbelast, maar die nu rechtstreeks in 2018 vanuit de Defensiebegroting worden betaald. Een voorbeeld hiervan is de verlenging van een aantal softwarelicenties. Verder zijn de uitgaven met € 10,0 miljoen verhoogd ten behoeve van de vervanging van verouderde *end user devices* (beeldschermen, laptops). Tevens is € 14,5 miljoen ingezet om het, in de ontwerpbegroting 2018 voorziene tekort op het budget voor informatievoorziening, op te lossen. Ook is het budget verhoogd met € 5,8 miljoen aan loonbijstelling, door de doorbelasting van de personeelskosten van het agentschap. Dit vanwege het arbeidsvoorwaardenakkoord uit 2017 die een stijging in de loonkosten veroorzaakt. Ten slotte is voor € 12,0 miljoen meer IT-apparatuur aangevraagd dan waarmee rekening was gehouden in de 1^e suppletoire begroting 2018, om het defensiepersoneel van voldoende communicatiemiddelen als telefoons en *l-pads* te voorzien.

De uitgaven voor de overige exploitatie dalen met € 7,7 miljoen. De voornaamste oorzaak betreft een verlaging van € 7 miljoen van de uitgaven door het KPU-bedrijf. Dit wordt veroorzaakt doordat schaarse

capaciteit is ingezet op extra activiteiten (o.a. VOSS en DOKS) waardoor het reguliere proces vertraging heeft opgelopen. Daarnaast is sprake van hogere retourstromen, waardoor minder nieuwe kleding hoeft te worden aangekocht.

Apparaatsontvangsten

Per saldo daalt het ontvangstenbudget met € 10,7 miljoen, zodat deze beter aansluiten bij het huidige beeld.

Artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando

Artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando (bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting 2018	Stand 1° suppletoire begroting 2018	Mutaties 2° suppletoire begroting 2018		Stand 2° suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2° suppletoire begroting	
Verplichtingen	1.155.733	1.258.745	17.341	11.483	1.287.569
Uitgaven	1.155.733	1.258.745	17.341	11.483	1.287.569
Waarvan juridisch verplicht		85%			94%
Programma uitgaven					
Opdracht Dienstverlenende eenheden					
– Gereedstelling					
– Instandhouding					
Apparaatsuitgaven	1.155.733	1.258.745	17.341	11.483	1.287.569
Personele uitgaven	529.982	571.345	310	6.431	578.086
– waarvan eigen personeel	515.905	531.051	310	6.431	537.792
– waarvan externe inhuur	2.678	25.000			25.000
– waarvan overig; attachés	11.399	15.294			15.294
Materiële uitgaven	625.751	649.607	16.430	6.054	672.091
– waarvan bijdrage agentschap RVB (huisvesting en infrastructuur)	208.561	200.871	3.670	58.676	263.217
– waarvan huisvesting en infrastructuur overig	99.793	133.110	2.906	– 32.928	103.088
– waarvan overige exploitatie	281.192	279.661	9.854	– 19.694	269.821
– waarvan bijdrage aan SSO Paresto	28.459	28.459			28.459
– waarvan overig; attachés	7.746	7.506			7.506
Nationaal Fonds Ereschuld	0	37.793	601	– 1.000	37.394
Apparaatsontvangsten	81.364	81.361		2.000	83.361

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Apparaatsuitgaven

Het budget voor de materiële uitgaven stijgt per saldo met € 22,5 miljoen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een toevoeging van € 10,0 miljoen voor het verminderen van achterstallig onderhoud aan huisvesting en infrastructuur, het toevoegen van € 8,7 miljoen voor prijsbijstelling, het overhevelen van € 5,0 miljoen door het CLAS voor het op norm brengen van de inrichting van de legeringsgebouwen en € 2,0 miljoen aan hoger dan in eerste instantie begrote ontvangsten door de verrekening van kosten voor de personele inzet voor luchttransport met de C-17 Globemaster, wat doorwerkt in de uitgaven. Tevens is € 3,5 miljoen vanuit het project «Behoud & Werving» naar andere Defensieonderdelen overgeheveld. Tot slot hebben enkele herschikkingen plaatsgevonden. Budget dat in eerste instantie op de post «waarvan huisvesting en infrastructuur overig» stond, maar dat nu via het Rijksvastgoedbedrijf uitgevoerd wordt, is overgeheveld naar de post «waarvan bijdrage agentschap RVB (huisvesting en infrastructuur)». Hieronder valt onder andere € 25,0 miljoen voor het aanpakken van achterstallig onderhoud

vanuit de middelen van het regeerakkoord vanuit de reeks «Uitbreiding slagkracht, cyber en werkgeverschap» uit de Defensienota.

2.3 De Niet Beleidsartikelen

Artikel 9 Algemeen

Artikel 9 Algemeen (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	98.233	114.459	360	- 19.136	95.683
Uitgaven	98.233	114.459	360	- 19.136	95.683
Programma uitgaven	98.233	114.459	360	- 19.136	95.683
Subsidies en bijdragen	30.500	30.500	485	- 1.617	29.368
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	53.381	52.097	865	- 1.400	51.562
– waarvan voorziening Very High readiness Joint Taskforce	10.000	0			
Overige exploitatie	12.789	552	- 553	1	
Opdrachten	1.563	27.310	- 437	- 15.841	11.032
Bekostiging		4.000		- 279	3.721

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 2,0 miljoen of meer toegelicht.

Programma-uitgaven

Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 16,3 miljoen neerwaarts bijgesteld. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het later betalen van de schadevergoedingen Chroom VI (€ 17,0 miljoen). Achtergrond hiervan is dat de afdracht aan de Belastingdienst over de uitkeringen nog niet is afgerond en de meeste dossiers met onderzoekskosten niet meer in 2018 tot uitbetaling kunnen komen.

Artikel 10 Centraal apparaat

Artikel 10 Centraal apparaat (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	1.579.275	1.688.322	- 27.716	76.560	1.737.166
Uitgaven	1.579.275	1.688.322	- 27.716	76.560	1.737.166
Apparaatsuitgaven	1.579.275	1.688.322	- 27.716	76.560	1.737.166
Personele uitgaven	1.552.928	1.660.793	- 27.885	82.649	1.715.557
– waarvan eigen personeel	156.359	173.341	- 8.781	- 1.913	162.647
– waarvan externe inhuur	1.064	5.539		- 934	4.605
– waarvan uitkeringen	1.395.505	1.481.913	- 19.104	85.496	1.548.305
Materiele uitgaven	26.347	27.529	169	- 6.089	21.609
– waarvan overig	25.634	26.816	169	- 6.089	20.896
– waarvan bijdrage aan SSO Paresto	713	713			713
Totaal ontvangsten	37.431	82.927		108.527	191.454

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Apparaatsuitgaven

Het budget voor personele uitgaven stijgt per saldo met € 54,8 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de aflossing van € 100 miljoen van het financieringsarrangement van in totaal ongeveer € 159 miljoen voor de overgang van het omslagstelsel naar het kapitaaldeckingsstelsel van de pensioenen van militairen. Het financieringsarrangement stamt uit 1998 en was een oplossing voor het financieringstekort dat het gevolg was van het toetreden van beroepsmilitairen in de pensioenregeling van ABP. Voor het arrangement was een looptijd tot 2024 voorzien. Echter, het eerder beëindigen van het arrangement is wenselijk voor zowel Defensie als het ABP. De uitvoering van het arrangement is complex en wijkt af van reguliere processen van het ABP. Met het in 2018 aflossen van een groot deel van het arrangement komt het vervroegd beëindigen een stap dichterbij. Daarnaast is het budget voor uitkeringen met € 35,1 miljoen verlaagd. De verlaging wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere instroom en hogere uitstroom van het Sociaal Beleidskader dan geraamd (€ 18,3 miljoen), een beperkter gebruik van de stimuleringsmaatregel voor vertrek bedoeld voor militairen in FPS fase 3 (€ 6,8 miljoen) en een lager dan geraamde instroom in de UKW (€ 5,2 miljoen).

Ontvangsten

De ontvangsten stijgen per saldo met € 108,5 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de verwerking van het financieringsarrangement ABP. Door de extra storting van Defensie is het ABP in staat om de vijf leningen vervroegd aan de staat af te lossen voor een bedrag van € 110,5 miljoen. Dit is niet-relevant begrotingsgeld en wordt teruggegeven aan het Ministerie van Financiën. Door de aflossing zullen de niet-relevante ontvangsten in 2019 t/m 2022 dalen. Hierna resteren nog twee 10-jaars leningen.

Artikel 11 Geheime Uitgaven

Artikel 11 Geheime uitgaven (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	7470	7.107	119	244	7.470
Geheime uitgaven	7470	7.107	119	244	7.470
Totaal uitgaven	7470	7.107	119	244	7.470

Artikel 12 Nominaal en onvoorzien

Artikel 12 Nominaal en onvoorzien (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen en uitgaven	123.202	153.504	- 77.670	- 20.698	55.136
Loonbijstelling					
Prijsbijstelling					
Nader te verdelen	123.202	153.504	- 77.670	- 20.698	55.136
Onvoorzien					

	Vastge- stelde begroting 2018	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2018		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2018
			Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Totaal uitgaven	123.202	153.504	- 77.670	- 20.698	55.136

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 2,0 miljoen of meer toegelicht.

Verplichtingen en uitgaven

Per saldo dalen de uitgaven met € 98,4 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de aflossing van € 100 miljoen van het financieringsarrangement ABP via artikel 10 (centraal apparaat).

Het resterende saldo op dit artikel wordt, mits het niet alsnog tot besteding komt, met de eindejaarsmarge meegenomen naar volgend jaar.